

శ్రీరస్తు

నీతిశాస్త్రము

ఇది

మంగు వేంకటరంగనాథరావువలన
ముద్రించి ప్రకటింపబడియె.

33
1913

17

మొదటికూర్పు 1000 ప్రతులు

కాకినాడ.

శ్రీవేంకటేశ్వర విద్యాసాగర ముద్రాక్షరశాల.

1913

వెల 0—2—0

శ్రీ ర

నీతిశాస్త్రము - ప్రథమాధ్యాయము

శ్లో॥ సభాకల్ప తరుంవందే వేదశాఖాప జీవితమ్ ।

శాస్త్రపుష్ప సమాయుక్తం విద్యద్భిమర శోభితమ్ ॥

తా॥ సభయనెను కల్పనక్షమునుగూర్చి నమస్కరింపుచున్నాను. ఆసభయెట్టిదనిన వేదమునెడి కొమ్మచే వృద్ధిబొందింపబడి శాస్త్రమునెను పుష్పములతోగూడి విద్వాంసులనెను తుమ్మెదలచే ప్రకాశింపబడుచున్నది. అసగా వేదశాస్త్రాది సంపన్నులైన బ్రాహ్మణుల సభనుగూర్చి నమస్కరించెద ॥

శ్లో॥ ప్రణమ్య సర్వలోకేశం దేవదేవేశ్వరం హరిమ్ ।

నీతిశాస్త్ర ప్రణత్యామి సర్వశాస్త్రార్థ సమ్మతమ్॥

తా॥ సర్వలోకేశ్వరుండును సకలదేవతలకు దేవుండునైన శ్రీమన్నారాయణునిగూర్చి నమస్కరించి సకలశాస్త్రార్థ సమ్మతమైన నీతిశాస్త్రమును జెప్పుచున్నాను॥ ౨ ధర్మరాజ ఉవాచ॥

శ్లో॥ సత్యం మాతాపితాక్షానం ధర్మోభాతా దయాసఖా ।

శాంతిఃపత్నీక్ష మాపుత్రష్టడేతే మమబాంధవాః॥

తా॥ సత్యముతల్లి ఖానముతండ్రి ధర్మము తోడబుట్టినవాడుదయన్నేహితుడు శాంతి భార్యక్షమకుమారుడు యియూరుగురు నాకిష్టులైన బంధువులని ధర్మరాజుచెప్పెను॥ ౩ భీమఉవాచ॥

శ్లో॥ ప్రాణంవాపి పరిత్యజ్యమానమే వాభిరక్షతు ।

ఆనిత్యోత్థంతి ప్రాణోమాన ఆచరన్త తాదకం॥

తా॥ తనకుమానహాని కరమైన యాదనచ్చినప్పుడు ప్రాణమునైన నవిడిచి నూనమును రక్షించుకొనవలయు. అదెందున్నచనిన ప్రా

ణము క్షణభంగురమాచున్నది మానమయితే చంద్రుడును భోజితృము
లు నుండువరకు నునడునని భీముండుచెప్పెను॥ ౪ అర్జునఉవాచ॥

శ్లో॥ ఆమంత్రీణోత్పవావిపాగ్రీ గావోన వత్సోత్సవాః ॥

భర్తాగ్రమోత్స వానార్యస్సహం కృష్ణ రణోత్సవః॥

తా॥ సామాన్యమైన బ్రాహ్మణులకు పరులయింటి భోజనము
సంతోషకరము గోవులకు పచ్చగడ్డి సంతోషకరము పతివ్రతలకు దే
శాంతరముబోయిన తమపురుషుడు వచ్చుట సంతోషకరము యుద్ధము
నాకు సంతోషకరమని యర్జునుడుచెప్పెను॥ ౫ సకులఉవాచ॥

శ్లో॥ మాతృవత్పర దారాంశ్చ పరద్రోవ్యాణి లోప్తవత్ ।

ఆత్మవత్సర్వ భూతాని యఃపశ్యతి సపశ్యతి॥

తా॥ పరస్త్రినితల్లివలెను పరద్రోవ్యమును మంటిపెళ్ళవలెను సక
లభూతములను తనవలెను ఎవడుచూచునో ఆతడు బ్రహ్మజ్ఞాని యగు
నని సకులుడు చెప్పెను ॥ సహదేవఉవాచ ॥

శ్లో॥ అనిత్యానిశరీరాణి విభవోనైవశాశ్వతః ।

నిత్యంసన్నిహితోమృత్యుఃకతవ్యోధరక్తసంగ్రహః ॥

తా॥ శరీరమనిత్యము సంపత్తుశాశ్వతముకాదు. మృత్యువెల్లె
ప్పడు దగ్గరయుండునుకాబట్టిధరమంగ్రహమే చేయుదగినదని సహదేవు
డు వచించె ॥ ద్రోణద్యువాచ ॥

శ్లో॥ సుందరంపురుషందృష్ట్వాభ్రాతరంపితరంసుతం ।

యోనిర్ద్రవతినారీణాం తథ్యంమేబూరిహి కేశవ ॥

తా॥ తోడబుట్టినవానిగాని తండ్రినిగాని కొమారునిగాని రూ
పపంతుడైన పురుషునిచూచిన స్త్రీలకు యోనిద్రవించును, దీనితత్వము
ను ఓకేశవ నాకు తెలుపుమని ద్రోణుడచెప్పెను ॥

శ్లో॥ పంచమేతయస్సంతిమహ్యంషష్ఠోపిరోచతే ।

పురుషాణామభావేన సర్వానార్యఃపరివ్రతాః ॥

తా॥ నాకైదుగురు పతులుండినను ఆరవవానిమీద నిచ్చయు
న్నది కావున లోకమందలి స్త్రీలకు పురుషులు సందర్భపడకుండుటచే

త పతివ్రతలయియున్నారని దానిచెప్పెను ||

శ్రీకృష్ణుడవాచ || శ్లో || ఔదుంబరాణిపుష్పాణిశ్వేతవర్ణంచవాయనం |

మత్స్యపాదంజలే పశ్యేన్ననారీహృదయస్థితం ||

తా || మేడిపువ్వులనైన గానవచ్చును తెల్ల కాకినైన గానవచ్చును నీళ్ళలోని చేపలయగులనైన గానవచ్చును స్త్రీలయొక్క హృదయము తెలియరాదని శ్రీకృష్ణుడు చెప్పెను || ౧౦

శ్లో || దుభిక్షేచాన్నదాతారం సుభిక్షేచహిరణ్యదం |

చతురోహంసమస్యామిరణేధీరమృణేశుచిమ్ ||

తా || దుభిక్షకాలమందు అన్నదానముచేయువానిని సుభిక్ష కాలమునందు ధనముదానముజేయువానిని రణమందుద్ధైర్యముగలవానిని ఋణమందుశుచిగలవానిని అనగా ఆస్వలేనివానిననుట ఈనలుగురికి నేను నమస్కరింతునని శ్రీకృష్ణుడు చెప్పెను || ౧౧

కర్ణుడవాచ || శ్లో || విప్రీహస్తే ధనందద్యాత్స్వభార్యాయాంచయా

ననం | స్వామికార్యేషుచప్రాణం నిశ్చయోమమమాధవ ||

తా || ఓకృష్ణా ! తానుసంపాదించినసామును బ్రాహ్మణిని యోగముజేయవలయు తనయకావనమును తనభార్యయందు వినియోగముజేయవలయు తనప్రాణమును స్వామికార్యములయందు వినియోగపరచవలయునని నానిశ్చయమని కర్ణుడు చెప్పెను || ౧౨

చాటువాక్యములు.

శ్లో || సర్వస్యగోత్రస్య శిరఃప్రధానం సర్వేంద్రియాణాం నయనం ప్ర

ధానం | చక్షురంసానం లవణంప్రధానం భవేన్నదీనాము

దానం ప్రధానం ||

తా || దేహమునకంతటికిని శిరస్సు ప్రధానము ఇంద్రియము |

కన్నటికి కన్నులు ప్రధానము రసములకన్నటికిని లవణము ప్రధానము

నదులకంతటికి నుదకము ప్రధానము || ౧౩

శ్లో || మృత్నింశపకోబహుభాండరూపస్సవర్ణః కంబహుభూషణాని |

నీతిశాస్త్రము - ౨౧వ భాగము.

గోక్షీరమేకంబహుధేనుజాతమేకఃపరాత్మాబహుదేహావతీః॥

తా॥ భాండ్ములు వేర్వేరు మాన్మకటి సామ్యములు వేర్వేరు బంధుకాకటి ఆవులు వేర్వేరు పాలాకటి అట్లు శరీరములు వేరువేరు పరమాత్మయొక్కటి యనుట॥ ౧౪

శ్లో॥ అధాతురాణాంనగురున్నబంధుః కామాతురాణాంనభయం
నలజ్జా । విద్యాతురాణాంనసుఖంననిద్రా త్సుభాతురాణాంనరుచిర్నపక్వం ॥

తా॥ అధాతా పరవశులకు గురుబంధువులు లేరు కామాతులకు వెరపు సిగ్గు లేదు విద్యాపేక్ష గలవానికి సుఖమును నిద్రయును లేదు ఆకలిగొన్నవానికి రుచిఁక్వములులేవు॥ ౧౫

శ్లో॥ దాతాదరిద్రః కృపణోధనాధ్యః పాపీచిరాయుస్సు కృతీగతాయుః । రాజాకులీనస్సుకులేన సేవ్యః కలాయుగేషమణామౌశ్రయంతి॥

తా॥ దాతయైనవాడు దరిదురికొంట కృపణుడు ధనాధ్యుడౌట పాపిష్ఠుడు దీక్షాఁయుష్కుడౌటపుణ్యాత్ముడు అల్పాయుష్కుండువుటకుల హీనుడు రాజౌట కులశ్రేష్ఠుడు సేవకుడౌట ఈయారుగుణములను గలియుగమునందు బొందుచున్నారని తాత్పర్యము॥ ౧౬

శ్లో॥ భార్యావియోగస్సుజనాపవాదః ఋణస్యశేషశుభనస్యసేవా । దారిద్ర్యకాలేప్రియదర్శనంచ వినాన్నినాప్నోత్యధహంతికాయం॥

తా॥ భార్యావియోగము సజ్జనులు దూరుటయు ఋణశేషము కులహీనునిసేవయు దారిద్ర్యకాలమునందు యిట్లములుజూచుటయు ఈ మైదును శరీరమును నిష్పలేకయే దక్షిణతము॥ ౧౭

శ్లో॥ పుస్తకంపనితావిత్రం పరహస్తం గతంకథాశ్రవణం । అథవా పునరాయాతం జీర్ణంబాహిష్టాచమయం॥

తా॥ పుస్తకము పనితనము ఒకరిచేతికిపోయినది పదిపోయినది యె. ఒకనేతలిరుగావచ్చినను పుస్తకముజీర్ణమైవచ్చును. నశితప్రస్తురాత్రేపచ్చును. పనముకొంచుముకొంచుముగా పుచ్చును॥ ౧౮

శ్లో॥ ఆయుత్రంగృహచ్చిదగ్రిం మంత్రోదధ సమాగమాః ।

తా॥ ఉదయకాలమునందు నెండకాచుకొనుటయు పీనుగుకాతె
డు పొగమీద బారుటయు తనకంటె పెద్దదానితో సంగమముజేయుట
యు ఆకుముడిగిన నీళ్ళు ద్రావుటయు ఇవి దినదినమునకు ఆయుస్సును
దరుగజేయును॥ ౨౩

శ్లో॥ వృద్ధారో హోమధూమశ్చ బాలస్త్రీ నిర్మలాదకం ।
రాత్రౌ క్షీరాన్నభుక్తిశ్చ ఆయుర్వృద్ధి ర్ది నేదినే॥

తా॥ సాయంకాలమునందు యెండకాచుకొనుట హోమముజే
యుపొగ యొడలిమీద బారుట తనకంటె చిన్నదానితో సంగమముజే
యుట మంచినీళ్లు త్రాగుట రాత్రీక్షీరాన్న భోజనముజేయుట ఇవిదినది
నము ఆయుస్సును వృద్ధిబొందించును. ౨౪

శ్లో॥ ఉత్తమం స్వాజాతంవిత్తం మధ్యమం పితరార్జితం ।
అధమం భ్రాతృవిత్తంచ స్త్రీవిత్త మధమాధమమ్॥

తా॥ తాను సంపాదించినసొమ్ము ఉత్తమము తండ్రిసొమ్ము మ
ధ్యమము తోడబుట్టిన వానిసొమ్ము అధమము స్త్రీసొమ్ము మిక్కిలిఅ
ధమము! ౨౫॥

శ్లో॥ ఉత్తమా కులవిద్యాయా మధ్యమా కృషివాణిజాత్ ।
అధమా సేవయావృత్తిః మృత్యుశ్చోర్ధ్వం జీవనమ్॥

తా॥ తాను తనకులవిద్యవలన జీవనముజేయుట ఉత్తమము కృ
షివల్లను వర్తకమువల్లను జీవించుట మధ్యమము కొలువుకొలిచి జీవిం
చుట అధమము దొంగతనముచేత జీవించుటకంటె చావుమందిదని తె
లియవలెను! ౨౬॥

శ్లో॥ ఉత్తమే శుణాకోసస్యా నృధ్యమే శుణాకాధ్యయం ।
అధ మేస్యాదహరాత్రౌపాపిషేమరణారతమ్॥

తా॥ శోపము ఉత్తమునియందు శుణకాలముండును మధ్యము
నియందు రెండుఘడియలుండును అధమునియందు నొకయహారాత్రౌ
ముండును పాపిష్ఠునియందు చచ్చెడువర్యతంముండును ౨౭

శ్లో॥ ఆత్మబుద్ధి స్సుఖంపై న గురుబుద్ధిర్వేషతః ।

పరబుద్ధిర్విద్యానాశాయ స్త్రీబుద్ధిః ప్రళయంకరీ ||

తా || తనబుద్ధి సుఖమునిచ్చును గురుబుద్ధి విశేషముగానుఖము
నిచ్చును పరబుద్ధి చెరుచును స్త్రీబుద్ధి చంపును || ౮౨

శ్లో || అతిధౌతిష్ఠతిద్వావిహ్యో పోగృహ్లాతియోనరః |

ఆపోశనం సురాపాన మన్నంగోమాంసభక్షణం ||

తా || వాకిటనున్న అతిధినివిడిచి ఆపోశనముపుచ్చుకొన్న ఆయా
పోశనము సురాపాననమంబు అన్నము గోమాంసభక్షణసమానంబు ||

శ్లో || దర్శనాచ్చిత్తవైకల్యం స్పర్శనాత్తుధనక్షయః |

సంభోగాత్కిల్బిషం పణ్యస్త్రీణాం ప్రత్యక్షరక్షసామ్ ||

తా || వారస్త్రీలయొక్క దర్శనమువలన మనస్సునకు వైకల్య
ముపుట్టును స్పర్శమువలన ధనక్షయమౌను సంభోగమువలన పాపము
సంభవించును అందువలన వేశ్యలు ప్రత్యక్షరక్షసులు || ౮౩

శ్లో || దాసీమానధనంహంతి హంతివేశ్యాధనాదికం |

ఆయాంపివిధవాహంతి సర్వంహంతిపరాంగనా ||

తా || దాసీసంగమము మానముపోగొట్టును వేశ్యాసంగమము
ధనాదులపోగొట్టును విధవాసంగమము ఆయుస్సు క్షీణింపజేయును. ప
రాంగనాసంగమము అన్ని గుణంబుల బోగొట్టును || 30

శ్లో || దుర్జనంకాంచనంభేరిం దుష్టస్త్రీం దుష్టవాహనమ్ |

ఇక్షుఖండాతిలాశూద్రాన్ మర్దయేద్గుణవృద్ధయే ||

తా || దుష్టజనులను బంగారును భేరిని దుష్టస్త్రీని చెడుగుట్టము
ను చెఱుకుగడలను నువ్వులను శూద్రులను గుణవృద్ధికోరకు మదింప
వలెను || ౩౩

శ్లో || సగచ్ఛేద్యాజయుగ్మంచ సగచ్ఛేద్యాహృణతీయం |

చతుశ్శూద్రానగచ్ఛేయైర్నగచ్ఛేదైర్వశ్యఽంచకం ||

తా || ఒకానొక కార్యమునకు పోవునపుడు ఇద్దరక్షతీయులు
ముగ్గురు బ్రాహ్మణులు నలుగురు శూద్రులు ఐదుగురు వైశ్యులును
పోరాడు పోయిన నాఁనికానేరదు || 33

శ్లో || ఉపశ్యంసగార్హస్థ్యం శకునంతుభృహస్పతిః ।

మనోజయంతుమాగడవ్యో విప్రవాళ్యోజనాదనః ।

తా || ఏకార్యమునకైన బోవుటకు ఉపఃకాలయమందిదని గా
గార్హస్థ్యమునిచెప్పెను శకునముచూచుకొని పోవలయునని బృహస్పతిచెప్పె
ను. మనస్సున నిపుడు బైలుతలినకార్యము సఫలమగుననినిస్సంశయ
ముగా దోచినపుడు పోవలయునని మాండవ్యమునిచెప్పెను. బ్రాహ్మ
ణవాక్యము శ్రేష్ఠమని జనాదనుడు చెప్పెను || విప్రవాళ్యోజనాదనః
నః || అనెడు పాఠమందు భగవంతుండు బ్రాహ్మణునిచేత జెప్పించును
గనుక బ్రాహ్మణవాక్యమును భగవద్వాక్యమువలె నమ్మవలెను || ౩౩

శ్లో || శర్వరీదీపకశ్చుద్రః ప్రభాతోద్దీపకోరవిః ।

త్రైలోక్యదీపకోధర్మస్సపుత్రః కులదీపకః ।

తా || చంద్రుడు రాత్రిని ప్రకాశింపజేయును. సూర్యుడు యగి
ని ప్రకాశింపజేయును ధర్మముమూడులోకములను ప్రకాశింపజేయును.
సుపుత్రుండు కులమును ప్రకాశింపజేయును ||

౪౪

శ్లో || సబంధుర్యోహితేషుస్సాస్యతస్సితాయస్తుపోషకః ।

నసఖాయత్రవిశ్వానస్సాభార్యాయత్రనిర్వృతిః ||

తా || హితముతోరినవాడే బంధువును పోషించినవాడేతండ్రిని
శ్వాసముగలవాడే స్నేహితుడు సుఖంపజేయునట్టిదేభార్యయును || ౪౫

శ్లో || అర్థానామార్జనేదుఃఖ మార్జితానాంచరక్షణే ।

నాశేదుఃఖం వ్యయేదుఃఖం కిమర్థందుఃఖభాజనం ||

తా || ద్రవ్యము సంపాదించుటయందు దుఃఖము దానికాపాడు
టయందుదుఃఖము దానినాశనమునందువ్యయమందును దుఃఖముకాబ
ట్టి దుఃఖములకు మూలమైన ధనమెందుకనుట ||

౪౬

శ్లో || హరిణాపిహ రేణాపిబ్రహ్మణాపినురైరపి ।

ఋటాలిఖితారేఖా పరిమాప్తాంనశక్యతే ||

తా || విష్ణువు చేతగాని ఈశ్వరునిచేతగాని బ్రహ్మచేతగానిఇత
రులైన దేవతలచేతగాని నొసటవాయబడినవ్యాకతుడిచివేయనలవిగా

చమచువ్యమాతులచేతనేమికాగలదు ||

౩౬

శ్లో || ఘృతేనవర్ధ తేబుద్ధిఃక్షీ రేణాయువ్యవర్ధనం |

శాకేనవర్ధ తేవ్యాధి ర్భ్రాంసం మాంసేనవర్ధతే ||

తా || శ్రేతిచేతబుద్ధియు పాలచేనాయువు కూరగాయలచే వ్యాధియు మాంసముచేతమాంసమువృద్ధిబొందుచున్నది || ౪౦

శ్లో || ఉత్సాహస్సాహసంధైర్యం బుద్ధిశ్శక్తిః

పరాక్రమఃషడేతేయత్రిష్టంతి తత్రాదేవోపిత్థతి |

తా || సంతోషముసాహసముధైర్యముబుద్ధిశ్శక్తిః పరాక్రమము ఈయారు నెవనియందుగలవోవానికిదై వనముహాయమామ || ౪౧

శ్లో || ఆనంత్యోద్విజోనష్ట స్సంతుప్త ఇవపార్థివః |

సలజ్జాగణి కానష్టా నిర్లబ్ధజేవకులాంగనా ||

తా || తృప్తిలేనిబ్రాహ్మణుడు తృప్తిబొందెనురాజు సిగ్గుగలవే శ్వ సిగ్గులేనియిల్లాలు వీరలు చెడుదురు || ౪౨

శ్లో || వేదమూలమిదం బ్రాహ్మ్యం భార్యమూలమిదంగృహం

కృషిమూలమిదంధాన్యం ధనమూలమిదంజగత్ |

తా || బ్రాహ్మణులకు వేదమేమూలము గృహమునకుభార్య మూలము ధాన్యమనునకు కృషిమూలము జగత్తునకు ధనమేమూలము ||

శ్లో || శిలాస్థగంధ తేఽశ్చమార్జాలోద్భిష్టభోజనం |

ప్రతివింబేక్షణంసీరేశక్రిస్యాపిశియంహారేత్ ||

తా || రాతిమీదపెట్టిన గంధముపూసుకొనుట పిల్లి తాకినయన్నము భుజించుట నీళ్ళలో నీడచూచుకొనుట ఈషనులు ఇందుగ్నికై న ఏ శ్వర్యమును బోగొట్టును || ౪౪

శ్లో || అజారఃఖరరజన్త ధానమృగైర్దనీరజః |

స్త్రీణాంపాదరజశ్చైవ శక్రిస్యాపి శియంహారేత్ || ౪౫

తా || మేకలకాలిదువ్వ గాడిదకాలిదువ్వ వీచురుకట్టదువ్వ స్త్రీలకాలిదువ్వ ఇవిపై నవడిన ఇందుగ్నికై న నైశ్వర్యము తొలగిపోవును ||

శ్లో || కృషితోనాస్తి దుష్ఫలం జఘతోనాస్తి సాతకం |

మా నేనకలహానాస్తి నాస్తి జాసాగరతో భయం ।

తా । కృషి జేసుకొనేవానికి కరువులేదు జపము చేసుకొనేవానికి పాపములేదు మానముతోనున్నవానికి కలహములేదు మేల్కొనియున్నవానికి భయములేదు ।

౪౬

శ్లో । ఏకోపిగుణవాక్పురో నిర్గుణేనశతై రపి ।

ఏకచంద్రప్రకాశేనక్షత్రైః కింప్రయోజనమ్ ।

తా । నకలగుణనంపన్నుడైన కొమారుడొక్కడేచాలును దుర్మాగులయిన కొమారులు నూరుగురున్న నేమి ప్రయోజనమున్నది కందుకు నిదర్శనము ఒక చంద్రుండుదయమైనలోకమంత ప్రకాశింపుచున్నది . అచంద్రుండు లేక నక్షత్రములన్నియున్న నేమి ప్రయోజనమున్నది ।

౪౭

శ్లో । ప్రస్తావనదృశంనాక్యంస్వభావనదృశీక్రియామ్ ।

అస్మత్ క్రి సమంకోపం యోజనానాతినపండితః ।

తా । ప్రస్తావమునకుదగినమాట పరులస్వభావమునకు దగినకార్యము తనశక్తికిదగిన కోపము యెవడెరుంగునోవాడువివేకి ।

౪౮

శ్లో । వివాదశీలాంస్వయమధఃకోణీశేం పరానుకూలాం పరిహానభాషిణీం । అగ్రాశీనున్యగృహప్రవేశిణీం త్యజంతిభావ్యాం దశపుత్రీమాతరం ।

తా । జగడమాడెనుస్వభావముగలదానిని ఇంటిసొమ్ము దొంగిలించుదానిని పరులకునుకూలమైనదానిని పరపురుషులతో పరిహానమాడుదానిని పెనిమిటికన్న ముందుభుజించుదానిని ఎల్లప్పుడుపొరుగింటిలో వంచరించుదానిని ఈగుణములుగలిగిన పెండ్లాము పదిబిడ్డల తల్లియైనను దానినివిడువవలెను ।

౪౯

శ్లో । కార్యేషుదాసీ కరణేషుమర్మరీరూపేచలక్ష్మీః శుమయాధగ్రీః ।
న్న హేచమాతాకయనేతువేళ్యా పట్కర్మయుక్తాకులధర్మశస్త్రి ।

తా । ఇంటికార్యములయందు తోత్తువలెను కార్యాలోచనయందు మురిసినలెను రూపమందు లక్ష్మీనలె ఓర్వనందు భూమివలె స్నేహ

మందు తల్లివలె పడకయందు వేశ్యవలె ఈతిగప్రతివిషయమై ప్రవ
తించునది కులస్త్రీయనబడును ॥ ౫౦

శ్లో ॥ నవిషంవిషమిత్యాహం ర్భవ్యాస్వం విషముచ్యతే ।

విషమేకాకినం హంతి బ్రహ్మాస్వంపుత్రాపాత్రాకం ॥

తా ॥ విషమువిషముగాదు బ్రాహ్మణులసామువిషము, విష
మువలన నొక్కడేచచ్చును బ్రాహ్మణులసాము నడవఁగించిన వాని పు
త్రాపాత్రాదులును నాశనమొందుదురు ॥ ౫౧

శ్లో ॥ శతనిష్కేధనాధ్యశ్చ శతగ్రామేణభూషతి ।

శతాశ్వః క్షత్రియోరాజా శతశ్లోకేనపండితః ॥

తా ॥ నూరుపరాలు గలిగినవాడు ధనికుడనిపించుకొనును నూరు
గ్రామముల కధిపతియైనవాడు భూపాలుడనిపించుకొనును నూరుగుట్టము
లుగలవాడు రాజునిపించుకొనును నూరుశ్లోకములు నేర్చినవాడు పండితు
డనిపించుకొనును ॥ ౫౨

శ్లో ॥ శకటంసంచహస్తే షుదశహస్తే షువాజినం ॥

గజంహస్తసహస్రేచదుష్టందూరేచ పజయేత్ ॥

తా ॥ బండినిజూచిన నైదుమూరలదూరము తొలగిపోవలెను.
గుట్టమునుజూచిన పదిమూరలదూరము తొలగిపోవలెను ఏనుగునుజూచి
న వేయిమూరలదూరము తొలగిపోవలయు దుడకనునిజూచిన మిక్కిలి
దూరము తొలగిపోవలయు ॥ ౫౩

శ్లో ॥ అనభ్యాసేవిషం శాస్త్రమజ్ఞేభోజనంవిషం ।

దణిద్రస్యవిషంగోష్ఠీ వృద్ధస్యతరుణీవిషమ్ ॥

తా ॥ అభ్యాసములేనివానికి శాస్త్రమేవిషము జీణముకాక
యున్నపుడు భోజనమేవిషము దణిదునికి వినోదగోష్ఠియేవిషము మునలి
వానికి వయసు పెండ్లామేవిషము ॥ ౫౪

శ్లో ॥ జహ్వగ్రేవతః లేలక్ష్మీ జహ్వగ్రేమిత్రాబంధవాః ।

జహ్వగ్రేబంధనప్రాప్తి జహ్వగ్రేమరణంధ్రువం ॥

తా ॥ నాలుకవఃన సంసతుగలుగును నాలుకపెరిపి చుట్టలు

స్నేహితులువత్తురు నాలుకవలన సంకిభృహిప్తమగురు నాలుకవలన
చావుగలుగురు || ౫౫

శ్లో || అదానదోషేణభవేద్దదోషో దోషోద్దోషోషేణకరోతిపాపమ్ |

పాపాదపశ్యం నరకంప్రయోతి పునర్దరిద్రాపున లేవపాపీ ||

దా || పూర్వజన్మమందునొకరికివచ్చి దోషముజూప దరిదురగును
ఆనరిద్రీయువల్ల పాపమొనర్చును ఆపాపమువలన నరకముహిప్తి యా
ను ఆనరకమందే కొన్నాళ్ళుజీతమృతమరలదరిదురై పుట్టును || ౫౬

శ్లో || అతిభిర్భౌతికశైచైవస్త్రిజనోన్యపతిస్తథా |

ఏతేషిత్తంనజానంతి జమూతాచైవపంచమః ||

తా || అడుగవచ్చెను అతిభి, చిన్నవాడు, స్త్రీలు, రాజులు, అ
ల్లుడు, ఈమైదుగురును కలిమిలేము లెరుంగరు || ౫౭

శ్లో || ఈదేశంబకుమిత్రులచ కురాజ్యంచకూబాంధవమ్ |

కుభార్యాంబకురాష్ట్రేచ దూరతఃపరిపజ్జయేత్ ||

తా || కొరగానిదేశము కొరగానిస్నేహితుడు కొరగానిరాజ్యము
కొరగానిబంధువు కొరగానిపెండ్లాము కొరగానిపట్టణము వీనినిదూరము
గ బరిత్యజింపవలయు || ౫౮

శ్లో || స్త్రీణాంద్విగుణామాహారం బుద్ధిశాస్త్రచతుర్గుణం |

సాహసంషణంచైవకామోష్టుగుణఉచ్యతే ||

తా || స్త్రీలకు పురుషులకంటె నాహారము రెండుపాళ్ళధికము
బుద్ధిన్నాల్గుపాళ్ళధికము సాహసము ఆరుపాళ్ళమోడు కోరికయెనిమిదిపా
ళ్ళధికమనియెరుంగు || ౫౯

శ్లో || రాజరాష్ట్ర కృతంపాపం రాజపాపం పురోహితః |

భర్తాచస్త్రీ కృతంపాపం శిష్యపాపం గురుర్వశేత్ ||

తనదేశములో ప్రజలుచేయు పాపమును రాజుసొందును రాజు
చేయుపాపమును పురోహితుడుసొందును పెండ్లాముచేయుపాపమును మా
గడుసొందును శిష్యుడుచేయు పాపమును గురువుసొందును || ౬౦

శ్లో || గీతేవాద్యే తథాప్యతే సంగామే నిపునకలః |

అహారే వ్యవహారే చత్యక్తంజ్ఞ స్సుభభవేత్ ||

తా|| సంకీర్తము పాడునపుడు, వాద్యము వాయిదనపుడు, నాట్య మాడునపుడు, శత్రువులతో బోరాడునపుడు, భోజనము జేయనపుడు వ్యవహార మాడునపుడు, ఈనమలయందు సిగ్గుపడరాదు || ౬౦

శ్లో || దూషయానన సంహన్తా విశుద్ధకుల సంభవాః |

విద్యాహీనా నశోభంతే నిగంధ మివకింశుకం |

దూషముప్రాయము ఘండికులగోత్రములు ఇవిగలవారై నను విద్యలేనివారు ప్రకాశించరు అదియెట్లనిన మోదుగవువ్వ యెంతయెరు పు గలిగినదై నను పరిమళములేనందువలన ప్రకాశించదు గదా అలాగే యనుట || ౬౧

శ్లో || త్యజేదేకం కులస్యార్థే గ్రామస్యార్థే కులంత్యజేత్ |

గ్రామం జువదస్యార్థే ఆత్మార్థే పృథివీంత్యజేత్ ||

తా|| ఒకకులమునకు హానిగలుగునపుడు అందుకు హేతుభూతుడైన యొకనివిడువవలయు గ్రామముతోఁజకు కులమునువిడువ నలెనుఒకదేశనిమిత్త మొకగ్రామమును విడువవలయుతనకుఁద్రోవమువచ్చినపుడు తనకుగలభూమిని విడువవలయు || ౬౨

శ్లో || శోకిలానాం స్వరోహం పాతివ్రత్యం తుయోషితాం |

విద్యారూపం విరూపాణం క్షమారూపం తపస్వినాం ||

తా|| శోకిలమునకు స్వరమేరూపము స్త్రీలకు పాతివ్రత్యమేరూపము కురూపునకు విద్యయేరూపము యతులకు శాంతియేరూపము || ౬౩

శ్లో || దైవాధీనం జగత్సర్వం మంత్రాధీనం తుదైవతం |

తన్మంత్రం బ్రాహ్మణాధీనం బ్రాహ్మణో మమదేవతా ||

తా|| ఈలోకమంతయు దైవాధీనమై యుండును అదైవముమం త్రాధీనమైయుండును. ఆమంత్రముద్రాహ్మణాధీనమైయున్నది కాబట్టి బ్రాహ్మణులునాకు దైవమని కీర్తికృష్ణమూర్తి అనిలిచ్చెను || ౬౪

శ్లో || విపరీతినద్యస్వయామేవనాంధః భావతి నస్వామిఫలానివృ

క్షా|| సయోగరాస్సస్యమవలినే న హోహికా గాయత్రీతాం

విభాతయః ।

తా । నదులు నీళ్ళనుతొగవు వృక్షములు ఫలించినఫలములను తాము గ్రహించవు, మేనుములువర్షిందివంధించినఫలమును తాముగ్రహించవు, అట్లులోకమందు ధర్మాత్ములయిన జన్మరుషులుసంపాదించినధనముచేవరోపకారముజేతును । ౬౬

శ్లో॥ పక్షిణాంబలమూకాం మత్స్యనామదకంబలం ।

దుర్బలస్యబలంరాజా బాలాసాంకోదసంబలం ।

తా । పక్షులకు ఆకాశము బలము, చేపలకునీళ్ళుబలము, బలహీనునకురాజుబలము, చిన్నవానికిని రోదనముబలము । ౬౭

శ్లో॥ వృశ్చికస్యవిషంపుచ్చం మక్షికస్యవిషంకిరః ।

తక్షకస్యవిషందంష్ట్రాన్ సర్వాంగందుర్దశేవిషం ।

తా । తేలునకుతోకయందు, ఈగకుతలయందు, పాముకుకోరలయందు, దుర్దశునికిసర్వాంగములయందును, విషముందును । ౬౮

శ్లో॥ పుస్తకేషుచయావిద్యాసరపాస్త్రే చయద్ధనం ।

సమయేతుపరిపాస్త్రే నసావిద్యానతద్ధనం ।

తా । పుస్తకములోని చదువు పరులచేతికిచ్చినధనము ఇవివేళకుపయోగించవు । ౬౯

శ్లో॥ నశ్యత్యనాయకంకార్యం తథైవశిశునాయకం ।

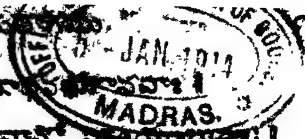
స్త్రీనాయకంతథోన్మత్తనాయకంబహునాయకం ।

తా । యజమానుడులేనికార్యము, బాలురు స్త్రీలు ఉన్నట్లులు. అనేకులు ఏడు విచారించుకార్యములు ఈయెడునుపెడిచోవును । ౭౦

శ్లో॥ అభ్యాసానుసరేవిద్యాబుద్ధిః కర్మానుసారిణీ ।

ఉద్యోగసారిణీలక్ష్మీః ఫలంభాగ్యానుసారిణీ ।

తా । అభ్యాసమువలన విద్యవచ్చును, కర్మానుసారముగ బుద్ధిగలుగును, ఉద్యోగముసారముగా నైశ్వర్యమువచ్చును, భాగ్యానుసారముగ ఫలముగలుగును । ౭౧

శ్లో॥ వసంతయానావృక్షా పురుషానాం వసంతయానాం
సాధాగ్యయానానాశ్యా యువానో విద్యయానాం॥

తా॥ వృక్షములకు యౌవనము వసంతముతువు, పురుషులకు
భవముయౌవనము, స్త్రీలకు భాగ్యమేతరుణము, చండితులకు విద్యయే
వయస్సు॥ 22

శ్లో॥ వృథావృష్టిస్సముద్రేచవృథాత్వపేతుభోజనం॥
వృథాధనవతోదానం దరిద్రేయావసంవృథా॥

తా॥ నముద్రమునవక్షింపుట, అకలిలేనివానికి భోజనముచె
ట్టుట, భనవంతునకు దానముచేయుట, దరిద్రునకుగలయౌవనము ఇవి
నిష్ప్రయోజనములు॥ 23

శ్లో॥ అథాగృహేనివతంతే శ్మశానేమిత్రీబాంధవా॥
సుకృతందుష్కృతంచైవగచ్ఛతమనుగచ్ఛతి॥

తా॥ అథాగము సంపాదించి ధర్మమునేయక! దాచినను లోకాం
తరగతుడైనపుడాయథాగము గృహమందుండునుగాని వెంటరాదు, పు
త్రమిత్రీ బాంధవులు శ్మశానపర్యంతము వత్తురు ఆమెయక తన వెంట
రారు, పుణ్యసాపములు రెండును వెంటవచ్చును, గనుక ధర్మమేచేయ
వలయును॥ 24

శ్లో॥ తస్కరస్య వధోదరిడో దాసీదరిడ స్తుముంజనం॥
భార్యాదంజనం పృథక్పయ్యా మిత్రీదంజ మభాషణం॥

తా॥ దొంగకుపొందించుట దంజనము తోత్తుకు తలగొడిగించు
ట దంజనము భార్యకుతనశయ్యకు రాసీయకుండుట దంజనము స్నేహి
తునికి మాట్లాడకుండుట దంజనము॥ 25

శ్లో॥ పితృచక్షుణవాన్ శత్రుర్భాతావ వ్యభిచారిణీ॥
భార్యారూపవతి శత్రుః పుత్రీశత్రుర చండితః॥

తా॥ కొమారులకు అన్యపెట్టిపోయినతండ్రి శత్రువు వ్యభిచారి
ణియైనతల్లి శత్రువు రూపవతియైన భార్యశత్రువు చండితడగు తం
డ్రికశత్రువు॥ 26

శ్లో॥ పితారక్షతి కామారే భర్తారక్షతి యావనః ।

రక్షంతివర్ధకే పుత్రానస్త్రీస్వాతం త్ర్యమహతి॥

తా॥ స్త్రీలను బాల్యమందు తండ్రియు యావనమందు పెనిమిటి యు ముదిమియందు కొమారులు రక్షింతురు కాబట్టి యొక కాలమందు స్త్రీలకు స్వాతంత్ర్యము లేదు॥

౭౭

శ్లో॥ అగ్నిహోత్రం గృహంక్షేత్రం గర్భణీ వృద్ధబాలకా ।

రిక్తహస్తే ననోపేయా ద్రాజానం దైవతం గురుమ్॥

తా॥ అగ్నిహోత్రమునకు మంత్రపూర్వ కాహుతులిచ్చునపుడు ను గృహము, పుణ్యక్షేత్రము, గర్భణీస్త్రీలు, వృద్ధులు, బాలురు, రాజులు, దేవుడు, గురువు వీరలకడకును వట్టిచేతులతోబోరాదు అనగా ఇలాదుల టినుకొనిపోవలయును॥

౭౮

శ్లో॥ అహాప్రకృతి నాదృశ్యం క్లేష్ట్రణో దుర్జనశ్చచ ।

మధురైః కోపమాయాతి కటుక్తై రుపశామ్యతి॥

తా॥ దుర్జనులు క్లేష్మము సమానమైయున్నది యెట్లనిన క్లేష్మ ముటేపుచే వృద్ధినికటుపుచే నాశమును యెట్లుపొందునో ఆప్రకారమేదు వ్వుడు మంచిమాలలచేత కోపమును దీక్షవాక్యములచేత వెరపును బొందును॥

౭౯

శ్లో॥ జనితా చోనీతాచ యేనవిద్యో విదిశ్యతే ।

అన్నదాతా భయతాతా పంచైతే పితరస్సృతాః ॥

తా॥ కన్నతండ్రి ఉపనయనము జేసినవాడు విద్య చెప్పినవాడు అన్నముబెట్టినవాడు భయములేర్చినవాడు ఐదుగురు తండ్రిలని భావము

శ్లో॥ దరిద్రాయ కృతందానం శూన్యలింగస్య పూజనం ।

అనాథచేత్ర సంస్కార మశ్వమేధ సమంవిదుః॥

తా॥ దరిద్రునికొరకు చేయబడినదానము పూజలేనిగుడికి పూజ గలుకేయుటయు దిక్కులేనిపీనుగు నెత్తికాల్పుటయు ఈమూడును అశ్వమేధ సమానములు॥

౮౦

శ్లో॥ దాతృత్వం ప్రియకృత్వం ధీరత్వ ముచితజ్ఞతా ।

అభ్యాసేనసలభ్యంతేచత్వారస్సహజగుణాః ॥

తా॥ ఈవి విసనింపుగాబలుకుట ధైర్యము మంచిచెడుతెరంగులె
ఱుంగుతెలివియీనాల్గునుతనతోడబుట్టుగుణములుకాని నేర్చుకొనుటచేగ
లుగవనుట ॥

౨౨

శ్లో॥ అభక్తాన్విమలకంఠభ్యంభక్తాన్వతుబడతీఘం ।

కపిత్థంసర్వదాపథ్యంకదలీనకదాచన ॥

తా॥ పరిగడుపున ఉసిరికాయయు భోజనానంతరము లేగ్వనం
చును ఎల్లప్పుడు వెలగవండ్లు భుజించుటచేత శరీరాలోగ్యము గలుగును
అరటిపండ్లకప్పుడును పథ్యముగాదు ॥

౨౩

శ్లో॥ శ్లోకార్థోనప్రసక్త్యామియదక్త్యగ్గింఘకోటిభిః ।

పరోపకారః ప్రణ్యాయపాపాయపరిహీనం ॥

తా॥ అనేకగ్గింఘములచేత జెప్పబడినవిషయమును నేనీయర్థ
శ్లోకమందు దేటవరచెద అదియెట్లనిన పరులకుపకారముచేయుట ప్రణ్య
ముకొరకును పరులనుపీడించుట పాపముకొరకును ॥

౨౪

దుష్టాభార్యాశతమిత్రం భృత్యోహంకారసంయుతః ।

ససర్వేచగృహేవాసోమృత్యురేవసంశయః ॥

తా॥ గయ్యాళియైన భార్యయును, కుత్సితుడైన స్నేహితుడు
ను, అహంకారముగలిగిన భృత్యుడును, సర్వముతోగూడిన గృహమం
దువాసమును మనుష్యులకు నిస్సంశయముగా మరణావస్థను గలుగజే
యుననుట.

౨౫

శ్లో॥ యస్మిన్దేశే ససన్మానో సప్రీతిర్నచ బంధవాః ।

సవిద్యా నాస్తిధనికా సతత్రాదినసం వశేత్ ॥

తా॥ ఏదేశమందు సన్మానమును, ప్రీయమును, బంధువులు, వి
ద్యయును, ధనికులులేకుండునో అచ్చటనొకదిగమైనవనింపగూడదు. ౨౬

శ్లో॥ అగ్నిహోత్రీ ఫలాపేదా దత్తభుక్త ఫలంశ్చనం ।

రతిపుత్రీ ఫలాదారా క్షీణవృత్త ఫలంశ్చితం ॥

తా॥ వేదముచదివినందుకు అగ్నిహోత్రీయు చేయుటయు ధన

సతీశాస్త్రము ప్రకారము.

ముగిలినందుకు దానభోగములును, భార్యయున్నందుకు సంతానములును, శాస్త్రములువిన్నందుకు ఆచారవంతుడగుట ఫలము. ౮౭

శ్లో॥ స్వగృహే పూజ్యతే మూర్ఖస్త్వగ్రామే పూజ్యతేప్రభః ।

స్వదేశే పూజ్యతే రాజావిద్వాన్ సర్వత్ర పూజ్యతే ।

తా॥ మూర్ఖుడు తనయింటియందును, ప్రభువు స్వగ్రామమందును, రాజు తనరాజ్యమందును, పూజింపబడుదురు. విద్వాంసుడు సకల దేశములయందును పూజింపబడును. ౮౮

శ్లో॥ కుచేలినం దంత మలాఽహోణం బహోశినం నిష్కరవాక్యభాషిణం । సూర్యోదయే చాస్తమయే చకాయినం విముంచత్రిశీరసి చకృపాశినం ।

తా॥ మలినవస్త్రము ధరించినవానిని కండ్లుతోమనివానిని తిండితోతును నిష్కరోక్తులు గలవానిని ప్రాతస్నాయంకాలముల నిద్రించువానిని ఇట్టిపురుషుని ఇతరగుణములచేత విష్ణుసమానుడై యున్నను వానిని లక్ష్మీపరిత్యజించును. ౮౯

శ్లో॥ కీర్ణశృంగ మనద్వాహం నిర్లజ్జాం విధవస్త్రీయం ।

శూద్రీమక్షర సంయుక్తం దూరతః పరివర్జయేత్ ॥

తా॥ నిడుపుకొమ్ములుగల యెద్దును సిగ్గులేని విధవస్త్రీని చదువుగలశూద్రుని దూరముగా బరిత్యజింపవలయును! ౯౦

శ్లో॥ ముఖంపద్మ దళాకారం వచశ్చందనశీతలం ।

హృత్కర్తరీ సమంచాతి వినయం ధూర్జలక్షణం ॥

తా॥ తామరచేకులవంటి ముఖవర్చస్సును శ్రీగంధమువలె చల్లనిమాటలును కత్తెరతో నమానమగు మనస్సును అతివినయమును ఈ గుణములు ధూర్జునిలక్షణములు! ౯౧

శ్లో॥ మాతృహీనశిశుజనంవృథాకాంత హీనసవయాపనంవృథా!

శాంతిహీనతపసఃఫలంవృథాతిత్రిశీరసవిహీనభోజనంవృథా!

తా॥ తల్లిలేనిబిడ్డయును పి్రియుడులేని ప్రాయము శాంతిలేనితపసులును లేని భోజనమును న్యర్థము! ౯౨

శ్లో॥ వస్త్రముఖ్య స్వలంకారః ప్రియముఖ్యం తుభోజనం ।

గుణోముఖ్య స్తునారీణాం విద్యాముఖ్య స్తు శ్రావ్యణః ।

తా॥ అలంకారమునకు వస్త్రమునుభోజనము నకు ప్రీతియును ప్రీతి
లకు గుణమును బ్రావ్యణములకు విద్యయును ముఖ్యములు ॥ F 3

శ్లో॥ అమృతం సద్గుణభార్య అమృతం భాలభాషితం ।

అమృతం రాజసమ్మాసమమృతం మానభోజనం ॥

తా॥ గుణవతియైన యాలు బాలునిముద్దుమాటలు రాజసమ్మా
నము మానయుక్తభోజనము, ఇవియన్నియు సమృతసమానమగును ॥

శ్లో॥ దుర్వృత్తోవాసువృత్తోవామూర్ఖః పండితపవనా ।

కాషాయదండమాత్రేణ యతిః పూజ్యోననంశయః ॥

తా॥ యతిదురాచారుడైనను సదాచారుడైనను మూర్ఖుడయి
నను పండితుడయినను కాషాయదండముల భరించుటచేతనే పూజ్యు
డగును ॥ F 4

శ్లో॥ ఉపకారేణోచానామపకారోహిజాయతే ॥

పయఃపానంభుజంగానాం కేవలంవిషవర్ధనం ।

తా॥ పామునకు పాలుబోయటచేత మిక్కిలి విషవృద్ధియైట్లి క
లుగునో యారీతిగ నీచులకుపకారముచేయ సపకారమేసంభవించును ॥

శ్లో॥ ఋణంయాచ్ఛాచవృద్ధత్వం జారవోతదరిద్రతా ।

రోగశ్చభుక్త శేషశ్చావృష్టకష్టాః ప్రాకీర్తితాః ॥

తా॥ ఋణముయొందించుట ముదిమివ్యభిచారము దొరశతన
ము బీదతనము వ్యాధిభుక్త శేషభోజనము ఇవి అష్టకష్టములు ॥ F 5

శ్లో॥ దాసీభృత్యస్సుతోబంధుర్వస్తువాహనమేవచ ॥

ధనధాన్యసమృద్ధిశ్చావృష్టభోగ్యాః ప్రకీర్తితాః ॥

తా॥ దాసీజనులు భటులు కొమారులు చుట్టములు పదార్థము
లు వాహనములు ధనము ధాన్యముఇవి అష్టభోగములు ॥ F 6

శ్లో॥ మక్షీ కామారుతోవేశ్యా యాచకోమూషకవృథా ।

గ్రామదేవతకైవసం నష్టే శేషంబధికాః ॥

తా || ఈ గెలు గాలి, బోగముది, బిచ్చపువాడు, ఎటుక, నా
మూనికాని, కరణము. వీర లేడుగు రెల్లస్వదు జరులను బీడించువారనుట.

శ్లో || భూప్రదక్షిణమక్ష్మేనకాశీయాత్రాయుతేనచ ||

సేతున్నానకతై ర్యచ్ఛతత్ఫలంమాత్యవందనే ||

తా || ఆరుమారులు భూప్రదక్షిణంబును పదివేలమారులుగంగా
న్నానంబును అనేకకతావతులు సేతున్నానంబును వీటిపలనకలుగు ఫ
లంబు తమతల్లికి పీఠిప్రార్థకముగా వందనమాచరించుటచేతనే కలు
గుననుట ||

౧౦౦

శ్లో || నాన్నోదకసమందానం నద్వాదశ్యాఃపరంవ్రతం |

సగాయత్ర్యాఃపరంమంత్రంసమాతుడైవవ్రతం ||

తా || అన్నోదకదానముతో సమానదానము నుద్వాదశీవ్రత
ముకంటె వేరై నవ్రతమును గాయత్రికంటె శ్రేష్ఠమైనమంత్రమునుతల్లి
కంటె నితరదైవమునులేదు ||

౧౦౧

శ్లో || రాజపత్నుప్రదారాశ్చస్వామివ స్మిత్రీబాంధవాః |

ఆచార్యవత్సభామధ్యేభాగ్యవంతస్తు సంజిహీ ||

తా || లోకమునందు భాగ్యవంతుని, భార్యబిడ్డలును దొరలవ
లెఱాతురు చుట్టములు స్నేహితులు దేవునివలె సేవించురు సభలో ఆ
చార్యునివలె గౌరవించురు గనుక భాగ్యముగలవారే గొప్పవారు || ౧౦౨

శ్లో || కపిలాశ్రీరపానన బ్రహ్మజీనంగమేనచ |

వేదాక్షరవిచారేణశూద్రీశ్చండాలతాంవరీజేత్ ||

తా || జగంబునశూద్రుడు కపిలవర్ణముగలయావుపాలు త్రాగు
టచేతను బ్రహ్మజాత్రీనంగముచేతను వేదాక్షరవిచారణచేతను చం
డాలవ్యముకొందును ||

౧౦౩

శ్లో || లోకయాత్రాసముగ్ధా దాక్షిణ్యో ఫర్మతా |

పంచయక్ష్మినివ్యూతే సకుర్యాత్తేనసంగమం ||

తా || లోకవ్యవహారము వెరపు సిగ్గు దాక్షిణ్యము ఫర్మవృథా
వము ఈయెను గుణములు లేనిమనుషుని సహవాస చేయడగదు. చంద

శ్లో॥ బలసఖిత్వమకారణహాస్యం ప్రీషువివాదమసజ్జనశేవా ।

గార్దభయానమసంస్తృతవ్యాచీపటస్సరోలఘుతాముఃకయాతి॥

తా॥ బాలురచెలిమికారణములేనినగవును ప్రీతియొడ వాడులా
డుట దుఃఖమునొనెట్ల కౌలువుండుట గాడిదె నెక్కుట సంస్కృతభాష
తెలియకుండుట ఈయొంటి చేమనుష్యులులాఘవము చెందుదురు॥౧౦౧॥

శ్లో॥ విద్యానేవవిజానాతి విద్యజ్ఞనపరిశ్రమం ।

సహివంధ్యావిజానాతిగుర్వీంధ్రసవవేదనామ్ ॥

తా॥ లోకమందు గొడ్డలు సహించగూడని ద్రవవవేదననెట్లు
లెరుగదో యారీతిగ విద్యాహీనుడు విద్యానులపరిశ్రమము నెరుంగడు॥

శ్లో॥ విద్యాశ్చతస్మాదాభ్యాసస్సన్వృత్తనానవాసంభవాః ।

గాంధర్వచకవిత్వంచశూరత్వందానశీలతా ॥

తా॥ జనుకు సంగీతము కవిత్వము శౌర్యము దానశీలత్వము
ఈనాల్గువిద్యలు నుత్పత్తితోడ గలుగవలసినవిగాని నేర్పచేతసాధింపదగి
నవికావు॥ ౧౦౨

శ్లో॥ మూతానిందతినాభినందతిపితాభ్రాతాసంభావతే భృత్యః కు

ప్యతినానుగచ్ఛతి సుతః కాంతాచనాలింగతే । ఆర్థప్రార్థనశం

కయానకురుతేసల్లాపమాత్రంసుహృత్తస్మాదర్థముపార్జయశ్చ

ణుసఖే హ్యభేదేనసర్వేవశాః ॥

తా॥ దరిద్రుని తల్లి నిందించును తండ్రి సంతసిండు ఆన్నద
ములు మాటలాడరు పనివాడు కోపించుకొనును కొడుకు వెంటరాడు ఆ
లుకాగిలించుకొనదు తన్ను ద్రవ్యమునదుగునను శంకచేత చెలికాడుప
లుకరించుకొనదు కావున ఓన్నేహితుడధనముచేత నందరుస్వాధీనులగు
దురుగాన ధనమాజింపవలెను॥ ౧౦౩

శ్లో॥ గోమూత్రమాత్రేణపయోవినష్టం తక్రస్యగోమూత్రశతేనకిం

వా॥ అత్యుపాపైర్విపదశ్శుచీనాంపాపాత్మనాంపాపశతేనకీ॥

తా॥ గోమూత్రము కొంచెముఁడుటచేతనే పాలుచెడిపోవును

గోమూత్రమెంతకలిగిన మజ్జికు చెరువులేదు అలాగేపాపములైన నత్యు

దుష్టులకు అబ్బినాపంబుచేసే విసత్తుగలుగును పాపిష్టుల కధికపాపంబుజేసినను పరపుగలుగుదు || ౧౦౦

శ్లో || సముద్రమగధనేలేభేదాన్లక్షి హరోవిషం |

భాగ్యంఫలతిసర్వత్రోచవిద్యాసచపారుషం |

తా || సముద్రంబును మనించునపుడు విష్ణువు లక్షి దేవినిపొందెను శివుడువిషంబునుపొందెను కాబట్టి వానివారి భాగ్యానుసారంబుగా ఫలంబుగలుగును || ౧౦౧

శ్లో || ఆతురేనియమానాస్తి బాలేవృద్ధేర్ధైవచ ||

సదాచారరతేచైవ హేయధర్మస్సనాతనః ||

తా || రోగికిని బాలునికిని వృద్ధునికిని సదాచారసత్తునికిని వీరలకువ్రతంబుపనిలేదు || ౧౦౨

శ్లో || ఏకోదేవః కేశవోవా?వోవాఏకోవాసఃసత్త నేవావనేవా |

ఏకంమిత్రంభూతీర్వాయతిర్వాపకానారీసుందరీవాదరీవా ||

తా || విష్ణువైన శివుండయిన నొకడేదేవుడనినమ్మవలయు పట్టణమందైన వనమందైన వానమ్ముజేయవలయు రాజుతోనైన సన్యాసితోనైన స్నేహముచేయవలయు, సౌందర్యంబుగలభార్యతోకూడియైనను గుహయందైన ననుండవలయు || ౧౦౩

శ్లో || అజాయుధేఋషిశ్రాద్ధేప్రభాతేమేఘడాంబరే |

దంపత్యోకలహేచైవ బహ్వరంభోలఘుక్రియా ||

తా || మేకపోతులయుద్ధమందును ఋషిశ్రాద్ధమందునుప్రాతఃకాలపు మేఘాశంబరమందును దంపతులకలహమందును వీటియందు ఆరంభమధికంబును క్రియన్వల్పంబునగును || ౧౦౪

శ్లో || హతమశ్రోత్రిమేదానంహతంపైన్యమనాయకం |

మాతాకూపవతీవంధ్యా మాతోయజ్ఞస్త్యదక్షిణః ||

తా || వేదాధ్యయన హినునికట్టినదానము నాయకుడులేనిపైన్యము సౌందర్యవతియైన గొప్పరాజు దక్షిణలేనియజ్ఞంబునునిష్ప్రయోజనంబులు || ౧౦౫

శ్లో॥ కోటిభోజనస్వతో రాజా ఆశాజై తరణీనది ।

విద్యాకామధు ఘాధేనుస్సరితోహే నందనంవనం॥

తా॥ కోటింబుయమునతో నమానమైనది ఆశజై తరణీ నదితో నమానమైనది విద్య కామధేనువుతో పమానమైనది సంతోషంబు నందనవనంబుతో నమానమైనది॥

శ్లో॥ అసారం ఖలునం సారంబు సారం శ్వశురమండరం ।

హిమాలయే హరశ్శేతే హరిశ్శేతే మహాదధా॥

తా॥ సంసారంబు సారంబులేనిదైనను శ్వశురగృహంబు సారంబుగలదిగనుకనే శివుడు హిమవత్పర్వత మందును విష్ణువు సముద్రమందును శయించిరి॥

శ్లో॥ అస్థిరం జీవనంభోకే అస్థిరం యశావనంధనం ।

అస్థిరం దారపుత్రాది ధర్మకీర్తి ద్వయంస్థిరం॥

తా॥ జీవితకాలము యశావనము ధనము దారపుత్రాదులు ఇవి అస్థిరములు తాముచేసిన ధర్మమును దానివలన గలిగెడుకీర్తియు ఈ రెండును శాశ్వతములు॥

ప్రథమభాగము - ముగిసెను.

—o—

నీతిశాస్త్రము - ద్వితీయభాగము.

శ్లో॥ చింతాశ్చర్యో మనుష్యాణాం వస్త్రాణామా తపోశ్చరః ।

అసాభాగ్యం శ్చరఃస్త్రీణా మశ్వానాం మైథునంశ్చరః॥

తా॥ ఎల్లప్పుడుయేదైన చింతతోనుండుట యేమనుష్యులకు శ్చరమువస్త్రంబులకు వేడిమియేశ్చరము స్త్రీలకు అసాభాగ్యముగనుండుట యేశ్చరము గుఱ్ఱంబులకు మైథునంబానర్చుట యేశ్చరమని నెరుంగవలయును.

సత్యశ్రముద్వితీయభాగము.

శ్లో || చితాచింతా ద్వయార్థధ్యే చింతానా మగరియన్తే ।

చితాదవతి నిర్జ్వలం చింతాప్రాణ యంత్రంవపు||

తా|| సాదకంబు చింతయధికమైనది ఎట్లనినసాద ప్రాణంబుపోయినపిమ్మట శరీరంబును దహించును చింత ప్రాణంబుతోగూడిన శరీరంబును దహించునుగావున చింతకూడదు|| ౨

శ్లో || ఆజగామ యదాలక్ష్మీ ర్నారీకేశ ఫలాంబువత్ ।

నిర్జగమ యదాలక్ష్మీ ర్గజభుక్త కపిత్థవత్ ||

తా|| సంపదవచ్చునపుడు అంకాయయందలి జలమువలె తనం తటవచ్చును పోవునపు డేనుగుభక్షించిన వెలగపండువలె పోవును. ౩

శ్లో || నేక్షేతోద్యం తమాదిత్యం నాస్తంయాతం కదాచన ।

నోపస్మప్తం నవాన్తం నమధ్యం వభసోగతం||

తా|| సూర్యుడుదయించుచున్నపుడు అస్తమయ మౌచున్నపుడు ఆకాశమధ్యంబు బొదియున్నపుడు ప్రతిసూర్యుని ఉదకమందలి సూర్యప్రతిబింబంబును జూడగూడదు. ౪

శ్లో || నలంఘయే ద్వత్సతంత్రీం నప్రీధా వేచ్చనర్షతి ।

నచోదకే నిరీక్షేత స్వంహాప మితిధారణా||

తా|| దూడపలుపు చాటగూడదు వానయందు పరుగిడరాదు నీటియందు తననీడ జూచుకొనరాదు. ౫

శ్లో || నాశ్నీయాద్భార్య యాసాన్ధం నైనామీక్షేత చాశ్నతీం ।

క్షుపంతీం జృంభమాణాం వానచాసీనాయథాసుఖం ।

నాశ్చాయంతిం స్వకేనేత్రే నచాభ్యక్తా మనావృతాం ।

నపశ్యేత్ప్ర నవంతించ తేజస్కామో ద్వితోత్తమః||

తా|| భార్యతోకూడ భోజనముసేయకూడదు భార్యభోజనము నేయుచుండగా తుమ్ముచుండగా ఆవలించుచుండగా యథాసుఖముగా గూర్చుండియుండగా కన్నులకుకాటుక బెట్టుకొనుచుండగా అభ్యంగనము చేసుకొనుచుండగా దిగంబరయైయుండగా ప్రసవించుచుండగాయిట్టి సమయములందు భార్యను తేజస్కాముడగు ద్విజమగూడరాదు. ౬

శ్లో॥ నాన్న మిద్యా దేవవాసన నన్న స్నాన మాచరేత్ ।

తా॥ బ్రాహ్మణుడు ఒకటివస్త్రముతో భుజింపరాదు దిగంబరు
౨ స్నానముచేయగూడదు.

శ్లో॥ వమూత్రం పశుకుర్వీత పశుస్మ నిసగోవృజే ।

సహలక్ష్మణేన జలేనచిత్యాం నచపర్వతే ।

నజీరా దేవాయతనే నవల్మికే కదాచన ।

నననత్వే ఘగర్తే ఘనగచ్ఛన్నా పిచఫితః ।

ననదీతీర మాసాద్యన చపర్వత మస్తకే ।

వాయ్వస్మి విప్రానాదిత్య మహాపశ్యం స్తతై వగాః ।

వకదాచనకుర్వీత విఘ్నాశ్రీస్య వినర్జనం॥

తా॥ త్రోవబూడిదె ఆవులమందున్న ననేల జలముసాదకొండ్
శిథిలమైన దేవాలయము పుట్టజంతువులతో గూడినబాక్క వీనియందు
ను నడుచుచు నిలుచుండియు నదీతీరమందును పర్వతశిఖరమందును వి
ఘ్నాశ్రీంబులను విడువరాదు మఱియు వాయ్వస్మి బ్రాహ్మణులను సూ
ర్యుని ఉదకమును గోవులను వీటినిజూచుచును విఘ్నాశ్రీముల విడు
వరాదు॥

౧౨౬

శ్లో॥ మూత్రోచ్చారనముత్సర్గం దిహకుర్యాదుదఙ్ముఖః ।

దక్షిణాభి ముఖోరాత్రౌ సంధ్యయోశ్చ యథాదివా ।

ఛాయాయామం ధతారేవా రాత్రావ హనివాద్విజః ।

యథాసుఖముఖఃకుర్యాత్ప్రాణబాధాభయేషుచ॥

తా॥ పగటియందుసంధ్యాకాలములయందుఉత్తరాభి ముఖుడ
య్యను రాత్రీయందు దక్షిణాభిముఖుడయ్యను విఘ్నాశ్రములనువిడువ
వలసినది. నీడయందు అంధకారమందును ప్రాణబాధాభయంబునందు
దివారాత్రులలో నెప్పుడయిన ఏదిదిక్కుననైన కూర్చుండి విఘ్నాశ్రం
బులవిడువవచ్చును॥

౧౨౭

శ్లో॥ నాన్నముఖే సోపధమే స్నగ్నాంనేజ్జే తచస్త్రియం ।

నామేధ్యం ప్రక్షిపేదగ్నా నచపాదా శ్రితావయేత్ ॥

తా॥ అగ్నినినోటిచేత నూదరాదు దినమొలతోనున్న స్త్రీనిజూ
డరాదు అపరిశుద్ధమైన వస్తువు నగ్నియందు వేయరాదు అడుగులనుగా
చుక్కొనగూడదు.

శ్లో॥ నైకస్సప్య చూఢ్యశేషే శయానం పృథోధయేత్ ।

నోదక్యయాభిభాషే తయజ్ఞం గచ్ఛేన్న చాహృతః॥

తా॥ శూన్యగృహమందొక్కడు నిద్రింపగూడదు నిద్రించువా
నిలేపగూడదు రజస్వలయైన స్త్రీతో మాట్లాడరాదు పిలువకనేయ
జ్ఞంబునకు పోవలయును. ౧౨౯

శ్లో॥ నాధార్మికే వసేద్ద్రామే నవ్యాధి బహుళేభృతం ।

నైకఃప్రసద్యే తాధ్వనంనచిరం పర్వతేవసేత్॥

తా॥ ధార్మికులులేని యూరియందును మిగులవ్యాధిబహుళమైన
యూరియందు నుండరాదు ఒకడుగా త్రోవనడువరాదు కొండయందు
చిరకాలంబు నివసింపరాదు. ౧౩౦

శ్లో॥ ఉపానహశాచ వానశ్చ ధృతమన్వైర్న ధారయేత్ ।

ఉపవీత మలంకారం సృజంకర కమేవచ॥

తా॥ ఒకరిచేతధరింపబడిన పాదరక్షలు, వస్త్రము, యజ్ఞోపవీత
ము, అలంకారము, పుష్పమాలిక కమండలము, వీనినిమఱియొకడు ధ
రింపరాదు. ౧౩౧

శ్లో॥ నావీనైర్వృ జేద్దుర్యైర్న చక్షుర్వ్యాధి పీడితైః ।

నభిన్నశృంగా క్షిఖురైర్న వాలవిధి రూపితైః ।

వీనైస్త్రు ప్రజేన్నత్య మాశుగైర్ల క్షణాన్వితైః ।

వర్ణరూపో పసంపన్నైః ప్రతోదేనా తుదన్భృతం॥

తా॥ శిక్షితంబుగాక నేత్రవ్యాధిపీడితములై విరిగినకొమ్ములుగొ
రిసెలు గుడ్డికన్నులుగలిగి కోయబడిన తోకగలిగినట్టి ఎద్దులు గుఱ్ఱంబు
లుమొదలైనవి గట్టినబండి మొదలైనవాటిని ఈలాటిగుఱ్ఱము మొద
లైనవాటిని నెక్కిపోరాదు శిక్షితములైనేగముగలిగి వణరూపాది ల
క్షణయుక్తంబులైన వాహనంబులనెక్కి మిక్కిలి వాటినిపీడింపక ము

ఖంబుగ బోవలయును.

౧౩౩

శ్లో || బాలాతపః ప్రేతభూమో వర్జ్యంభిన్నం తథాననం ।

నచ్చింద్యాన్న ఖలోమాని దంతైర్నో త్పాటయేన్నభాః ॥

తా || లేతయెండయును బీనుగఱుది పొగయును విరిగినపీటయును వర్జింపదగినది గోళ్ళను వెండుకలను గిల్లరాదు పండ్లచేతగోళ్ళనుతీయరాదు.

౧౩౪

శ్లో || లోష్ఠమర్దీ తృణచ్ఛేదీ సఖిభాదీ చయోనరః ।

సవినాశం వ్రజత్యాశు సూచణోశు చిరేవచ ॥

తా || మట్టిపెళ్ళను నలుపువాడును, తృణంబును ఛేదించువాడును గోళ్లుకొరుకువాడును, కొండెము జెప్పెడివాడును, అపరిశుద్ధుడైనవాడును, వీరలు వృద్ధిబొందరుకావున నీచులను చేయరాదు.

౧౩౫

శ్లో || సవిగహ్యో కథాంకుర్యా దృహిర్మూఢ్యం సధారయేత్ ।

గవాంచయా సంప్రప్తేన సర్వథైవ విగర్హితం ॥

తా || నిందింపదగిన పరిబంధకల్పన చేయరాదు వెలుపల మాట్యముధరింపరాదు యెద్దునెక్కిపోవుట అన్నివిధంబులచేతనిషిద్ధమైనది.

శ్లో || అద్వారేణ చనాతీయా ద్రామంవావే శ్మవావృతం ।

రాత్రౌచ పృక్షమూలా నిదూరతః పరివర్తయేత్ ॥

తా || గ్రామమునకుగాని ఇంటికిగాని వాటిలివిడిచి తప్పదోవవలన పోరాదు రాత్రియందు పృక్షమూలములను బరిత్యజింపవలయును.

౧౩౬

శ్లో || సన్నానమా చరేద్యుక్త్వా నాతుహం మహాశిః ।

సవాసోభి నివాసగ్రిం నాజ్ఞాతే జహాశయే ॥

తా || భోజనము చేసినపిమ్మటను, వ్యాధిపీడితుడై యున్నపుడు సీతే భకాలంబునందు యెల్లప్పుడు పశ్రుములేకుండ తానెఱుగని మడుగునందును స్నానముచేయరాదు.

౧౩౭

శ్లో || వైరిణంనోప నేవేతసహాయం చైవవైరిణః ।

అధాక్రికం తన్మరంచ పరస్మైవ చయోపితం ॥

తా || శత్రువును శత్రుస్నేహితుని, ధర్మహీనుని, దొంగను, పరస్మై

వి, వీరలంగూడరాదు.

౧౩౯

శ్లో॥ క్షత్రియం చైవసర్వంచ బ్రాహ్మణంచ బహుశుతం ।

నావమన్యే తవై భూష్టుః కృతానపి కదాచన ॥

తా॥ అభివృద్ధిగాగలనరుడు రాజును, పామును బ్రాహ్మణుని, పరి
షేతుని, కృశించినవారలను, వీరలనొకప్పుడు నవమానింపరాదు. ౧౪౦

శ్లో॥ సత్యంబ్రూయాత్ప్రియంబ్రూయాన్నబ్రూయాత్సత్యమప్రియం

ప్రియంచనా నృతంబ్రూయా దేషధర్మ స్సనాతనః ॥

భద్రంభద్ర మితిబ్రూయా ద్భద్రమిత్యే వవావదేత్ ॥

తా॥ సత్యముగా నిష్ఠముగా బలుకవలయు సత్యమైనదైనను అప్రి
యమును బలుకరాదు ప్రియమైనదైనను అసత్యమును బలుకరాదు భ
ద్రమనగా శుభముకావున నొకరికిప్రియము బలుకునపుడు భద్రముభ
ద్రమని పలుకవలయును. ౧౪౧

శ్లో॥ శుష్కవైరం వివాదంచ నకుర్యాత్కే నచిత్సహ ॥

తా॥ ఎవనితోనైనను నిష్ప్రియోజనమైన విరోధమును వివాదము
మం జేయరాదు. ౧౪౨

శ్లో॥ హీనాంగాన తిరిక్తాంగా విద్యాహీనా వయోధికాః ।

రూఢద్రోవ్య విహీనాంశ్చ జాతిహీనాంశ్చ నాక్షిపేత్ ॥

తా॥ కుఱుచలు నిడుపులునైన చేతులుకాళ్ళు మొదలైన అవయ
ములు గలవారలను విద్యావిహీనులను వయస్సుచేత పెద్దలైనవారలను,
పాండర్యము ద్రోవ్యము జాతివీటిచేత తక్కువైనవారలను, వీరినాక్షేపిం
పగూడదు. ౧౪౩

శ్లో॥ శ్రోద్ధథానా శ్శుభావిద్యా మాదధేతా వరాదపి ।

అంత్యాదపి పరంధర్మం స్త్రీరత్నం దుష్కులాదపి ॥

తా॥ మంచివిద్యను జాత్యాదివిహీనుని వల్లనైనను శ్రోద్ధాయుక్తు
లై గృహింపవచ్చును ఉత్తమమైన ధర్మమును చండాలునివల్లనైనను
గృహింపవచ్చును సద్గుణవతిమైన స్త్రీని దుష్కులమువల్లనైనను గృ

శ్లో || విషాదస్య మృతంగ్రాహ్యం బాలాదపి సుభాషితం ।

అమితాధి పినద్యృత్త మమేధ్యాన పికాంచనం ॥

తా || విషమువల్లనైన నమృతంబును గ్రహింపవలయు బాలునిచే నైనను మంచిమాటలను గ్రహింపవలయును శత్రువునివల్లనైన నతస్య భావమును గ్రహింపవలయును అమేధ్యమువల్లనైనను బంగారమును గ్రహింపవలయును.

౧౪౫

శ్లో || స్త్రియోరత్నా న్యథోవిద్యా ధర్మశ్శౌచం సుభాషితం ।

ఓవిధాని చశిల్పాని సమాధేయా నిసర్వతః ।

తా || సద్గుణవత్తులైన వనితలు, రత్నములు, విద్యలు, ధర్మము, పాఠశుద్ధ్యము, సద్వాక్యము, నానావిధములైన శిల్పములు, ఇవియెచ్చటనున్నను గ్రహింపవలయును.

౧౪౬

శ్లో || హీనజాతి స్త్రియంమోహా దుద్వహంతో ద్విజాతయః ।

కులాన్యేవ నయంత్యాశు ససంతానా నిశూద్రీతాం ॥

తా || ద్విజాతులనగా బ్రాహ్మణ క్షత్రియ వైశ్యులు వీరుహీనజాతిస్త్రీని మోహమువలన పరిగ్రహించిరేని వారికికలిగెడు సంతానములతోగూడవారికులములు శూద్రీత్వమును బొందును.

౧౪౭

శ్లో || యద్యత్పర వశంకర్మ తత్తద్యత్నే వవర్జయేత్ ।

యద్యదాత్మ వశంతుస్యా తత్తత్నేవే తయశ్చతః ।

సర్వంపర వశందుఃఖం సర్వమాత్మ వశంసుఖం ।

ఏతద్వింద్యా త్సమానేన లక్షణం సుఖదుఃఖఃయోః ॥

తా || పరాధీనమైన కార్యమును విడువవలయు స్వాధీనమయిన కార్యమును చేయవలయు అదియేమనిన పరాధీనమైనవన్నియు దుఃఖకరంబులు స్వాధీనమైనవి సుఖకరంబులు ఇవి సంక్షేపముగా సుఖదుఃఖములకు లక్షణము ॥

౧౪౮

శ్లో || అదోహేనై వభూతానామప్యకోహేణవౌపునః ।

యావత్తి సాంసరమాస్థాయ విప్రోక్షివేదనాపది ।

తా || బ్రాహ్మణుండు ఆపత్కాలముందు సకల భూతములకు దోహదముగలుగ నివృత్తిచేత జీవింపవలయును భూతములకు స్వల్పభాగముగ జేయునట్టి వృత్తి చేతనైన జీవింపవచ్చును || ౧౫౧

శ్లో || ఋతామృతాభ్యాభ్యాంజీవేత్తుమ్మతేనప్రిమ్మతేనవా ।

సత్యాన్యతాభ్యామపివానశ్వవృత్తాన్యకదాచన ।

ఋతముు ఛకిలంక్షేయ మమృతంస్యాదయాచితం ।

మృతంతుయాచితంభైశ్చం ప్రిమ్మతం కషణంస్మృతం ।

సత్యాన్యతంతువాణిజ్యంతేనచైవాపిజీవ్యతే ।

నశ్వవృత్తిర్న చాభ్యాసేత్సాత్మాంతాంపరివజయేత్ ||

తా || ఇండ్లయందు రోళ్ళ మొదటబడిన గింజల నేరుకజీవించుట ఉంఛము, మళ్ళలోని యెన్నులుదెచ్చుకొని జీవించుట శిలము ఈ రెండును ఋతమనంబడును. అమృతమనగా యాచించబడక యదృచ్ఛాబ్ధమైన ద్రవ్యముచేతజీవించుట. మృతమనగా యాచించుటవలన లభించిన ద్రవ్యముచేతజీవించుట, ప్రిమ్మతమనగా కృషి సత్యాన్యతమనగా వత్తకము శ్వవృత్తియనగా కొలువుగొలుచుట. ఇందు బ్రాహ్మణునికివేనుక చెప్పబడిన యొక్కొక్క వృత్తికంటె ముందు చెప్పబడిన యొక్కొక్క వృత్తి శ్రేష్ఠమైనది గనుక ఉంఛవృత్తి మొదలు వాణిజ్యమువరకు జెప్పబడినవృత్తులచేత జీవించవచ్చును. గాని బ్రాహ్మణుండు శ్వవృత్తిచేత నొకప్పుడును జీవింపరాదు || ౧౫౨

శ్లో || విప్రీణాం జ్ఞానతోజ్ఞైస్త్వయం క్షత్రియాణాంతువీర్యతః ।

వైశ్యానాంధాన్యధనతశ్చూదాగ్రామేవజన్మతః ||

తా || బ్రాహ్మణులలో జ్ఞానముగలవాడు పెద్ద క్షత్రియులలో పరాక్రమవంతుడు పెద్ద వైశ్యులలో ధనధాన్యములు గలవాడు పెద్ద శూద్రులలో వయోధికుడే పెద్ద || ౧౫౩

శ్లో || విత్తంబంధుర్వయఃకర్మ విద్యాభవతఃపంచమీ ।

ఏతానిమాన్యస్థానంచగరియోయద్యదుత్తరం ||

తా || ధనము బంధుత్వము వయస్సు కర్మ విద్య ఈ ఐదు సన్మా

నింపదగిన స్థానములు ఇందుముందరజెప్పబడినవానికంటె వెనుకజెప్పబడినవి శ్రేష్ఠస్థానములు అదియెట్లనిన ధనికునికంటె బంధువు శ్రేష్ఠుడు బంధువునకంటె వయోధికుడు శ్రేష్ఠుడు వయోధికునికంటె సుత్తమక్రియావంతుడు ముఖ్యుడు వానికంటె విద్యావంతుడు మిక్కిలి శ్రేష్ఠుడు ॥౧౫౪

శ్లో ॥ విద్యానామనరస్యహామధికం ప్రచ్ఛన్నగుప్తంధనం ।

విద్యాభోగకరీయశస్సుఖకరీ విద్యాగుహాంఘరః ॥

విద్యాబంధుజనోవిదేశగమనే విద్యాపరాదేవతా ।

విద్యారాజసుపూజ్యతేనహిధనం విద్యావిహీనఃపశుః ॥

తా ॥ విద్య పురుషునికి శ్రేష్ఠమమునరూపము రహస్యముగా దాచినధనము భోగమును కీర్తిని సుఖము సుగలుగజేయునది గురువులకందరికి పూజ్యమైనది. దేశాంతరగమనమున బంధుజనమువలె రక్షించునది ఉత్తమమైన దైవమువలె నభీష్టములనిచ్చునది ప్రభువువలన పూజింపబడు నావిద్యకు సరియైనధనములేదు గావున నట్టివిద్యలేనివాడు పశుప్రాయుడనిభావము ॥ ౧౫౫

శ్లో ॥ త్వాంతిశ్చేత్కవచేనకింకిమఃభిః క్రోధోస్తిచేహినాం ।

జ్ఞాతిశ్చేదనలేనకింయదిసుహృద్వివ్రాషధైకింఫలమ్ ।

కింసర్వైర్యదిదుర్దనాః కిముధనైర్విద్యానవద్యాయది ।

వీడాచేత్కిముభూషణైస్సుకవితాయద్యస్తిరాజ్యేనకిం ॥

తా ॥ ఓరుపు కవచమువంటిది. కోపముశత్రువువంటిది. జ్ఞాతినిష్ఠ వంటివాడు స్నేహితుడు దివ్యౌషధమువంటివాడుదుర్దనుడు సర్వమువంటివాడు అమోఘమైనవిద్యయున్న ధనముచేత నేమిప్రయోజనము లజ్ఞభూషణమువంటిది. సుకవిత్వము రాజ్యమువంటిదని భావము ॥ ౧౫౬

శ్లో ॥ దాక్షిణ్యంస్వజనే దయాపరిజనే శాత్యంసదాదుర్జనే ।

ప్రీతిస్సాఘజనేనయోన్యపజనే విద్యజ్ఞనేచార్దవం ।

శౌర్యంశత్రుజనే క్షమాగురుజనే కాంతాదనే ధృష్టతా ।

యేచైవంపురుషాః కళాసుకుశలాస్తేష్వేనలోకస్థితిః ॥

తా ॥ బంధుజనులయందు దాక్షిణ్యమును భృత్యులయందుదయయు

టగలిగియున్న వేరేపాపమువనిలేదు. కర్తవ్యముగలిగియున్న వేరేపాపము
 వనిలేదు. మంచిమనస్సుగలిగియున్న తీర్థయాత్రవలదు. సౌజన్యముగలి
 గియున్న వేరేబలమువలదు. మహిమగలిగిన వేరేభూషణమువనిలేదు.
 మంచివిద్యగలిగిన భనమువనిలేదు. అవకాశగలిగిన మృత్యువువనిలేదు.

శ్లో॥ లోకకృష్టచ్యుతినద్వాత్రాంతరీరేకుశలంతతః ।

కుశలకుశలమస్మాకమాయుర్యాతిదినదినే ॥

తా॥ సాధారణంబుగలోకమున నందరప్పావీకు కుశలమా అని య
 జిగదయ. ఓహోదినదినంబును క్షీణింపుచుండెడి ఆయువుగలకునకు కు
 శలంబైక్కడిది అనగా నూరునందవత్సరంబుల పరిమితిగల మనుజులకు
 నొక్కొక్కదినంబును గతించుచుండగా నాయువు నశించుచునే వచ్చు
 చున్నది. అగుటవలన కుశలంబైక్కడిది ॥

నీతిశాస్త్రము - ద్వితీయభాగము,

సంపూర్ణము.

గోదావరి జిల్లాకానినాడనగరం మనీషునిధి ఆ 1862 నుండియందుండ వదిల
 త్రిశంకటికైన విద్యాసాగరప్రెస్సునందు 100రకముల హిందూస్త్రీల పాటలుకథలు
 వందకములు. పెద్దచ్చుకరకములు వందరకా అశేకరకములు తెలుగుగ్రంథములు నరసమ
 నధరకములయింపబడును. ప్రొఫెసింగులును ముగ్గు శంకటరంగనాథరావు, కాశీనాథ

10280

